Nr 479.

Av herr **Björkman m. fl.**, *i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 119, angående vissa i samband med 1927 års skolreform stående frågor.*

Sedan Kungl. Maj:t i proposition nr 119 föreslagit riksdagen att bifalla förslag angående vissa i samband med 1927 års skolreform stående frågor m. m. få vi — utan att taga slutlig ståndpunkt till nämnda proposition — framställa följande förslag rörande flickskoleundervisningen i Norrköping med anhållan att, därest den kungl. propositionen i huvudsak bifalles, dessa förslag måtte beaktas.

En av grundtankarna i 1927 års skolreform var, såsom bekant, att studiebegåvade flickor skulle i fråga om möjligheter till fortsatta studier fram till studentexamen likställas med gossar. På grund därav inrättades genom 1927 års riksdagsbeslut fullständiga högre allmänna läroverk för flickor i städerna Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg, varjämte riksdagen principiellt uttalade sig för att dylika fullständiga läroverk för flickor skulle efter stadsfullmäktiges hörande i fråga om villigheten att ikläda sig därmed förenade förpliktelser upprättas i ytterligare nio städer, däribland Norrköping.

Med anledning av detta riksdagens beslut erhöllo stadsfullmäktige i Norrköping anmodan att inkomma med yttrande i fråga om upprättande av ett statligt högre flicklläroverk i Norrköping. Efter prövning av denna fråga, varvid yttrande infordrats från styrelserna för aktiebolaget Norrköpings flicklläroverk och kommunala mellanskolan, folkskolestyrelsen och kollegiet vid Norrköpings högre allmänna läroverk samt en inom stadens drätselkammare tillsatt delegation, beslöto stadsfullmäktige, i enlighet med drätselkammarens och beredningsutskottets enhälliga tillstyrkan, vid sammanträde den 14 juni 1928 utan meningsskiljaktighet

att i och för upprättande i Norrköping av ett högre allmänt flicklläroverk från och med höstterminen 1930 åtaga sig enahanda förpliktelser, som i riksdagens skrivelse nr 262/1927 under punkt I. b. 1 uppställts för upprättande i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg av högre flicklläroverk, d. v. s. tillhandahållande av erforderliga undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning ävensom bostad eller hyresersättning åt rektor; samt

att i sitt yttrande i ärendet såsom synnerliga önskemål uttala a) att flickläroverk må upprättas genom en ombildning av kommunala mellanskolan, b) att möjlighet bör beredas vid sistnämnda skola den 1 juli 1927 anställda ordinarie lärare att successivt överflyttas till flickläroverket på samma villkor, som fastställts av 1927 års riksdag beträffande lärarpersonalen vid de kommunala mellanskolor, som ombildats till statliga läroanstalter, c) att flickläroverket må ansluta icke endast till folkskolans sjätte utan jämväl vid behov av parallella linjer till dess fjärde klass och realskolan sålunda omfatta såväl en fyraårig som en femårig kurs, samt d) att, därest vid en omorganisation av skolundervisningen härstädes för flickor, de vid stadens nuvarande flickläroverk anställda lärarinnor skulle mista sin anställning, staten i största möjliga utsträckning måtte tillse, att dessa lärarinnors berättigade intressen tillgodoses genom åtgöranden från det allmännas sida.

Det kan här särskilt framhållas, att detta stadsfullmäktiges beslut var enhälligt samt att kommunala mellanskolans styrelse, som därom åtsports, enhälligt förklarat sig instämma i delegerades förslag, att flickläroverket måtte upprättas genom ombildning av kommunala mellanskolan.

Innan Kungl. Maj:t framlade proposition till 1929 års riksdag angående inrättande av högre statliga flickläroverk i de nio städerna, hade kungl. skolöverstyrelsen avgivit yttrande och beträffande Norrköping uttalat vissa betänkligheter emot »en omvandling av en kommunal mellanskola, avsedd för både gossar och flickor, till en statlig läroanstalt, avsedd endast för flickor och omfattande såväl realskola som gymnasium». Skolöverstyrelsen syntes hålla före, att ett dylikt beslut skulle även kunna utöva inflytande på den kommunala mellanskolans ställning i Malmö och möjligen även i Göteborg. I fråga om det av Norrköpings stadsfullmäktige uttalade önskemålet angående överflyttande av lärare från kommunala mellanskolan till ett högre statligt flickläroverk föreslog skolöverstyrelsen bland annat, »att, då på grund av högre flickläroverks inrättande kommunal mellanskola på orten nedlades eller till sin omfattning begränsades, ordinarie lärare vid dylik skola måtte, därest den av honom innehavda befattningen indroges och motsvarande ordinarie anställning vid vederbörande kommuns skolväsen ej kunde beredas honom, kunna efter Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall överflyttas till ordinarie lärartjänst vid det högre flickläroverket». Därjämte uttalade skolöverstyrelsen den meningen, att föreskrift borde givas därom, att statsbidrag till kommunal mellanskola måtte utgå utan hinder därav, att till följd av skolans successiva nedläggande densamma omfattade ett mindre antal årsklasser än fyra.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 86 till 1929 års riksdag angående vissa i samband med 1927 års skolreform stående frågor anslöt sig departementschefen i stort sett till skolöverstyrelsens mening. Departementschefen framhöll — bland annat — av skäl, som skolöverstyrelsen anfört, att det vore sannolikt eller i varje fall möjligt, att tillkomsten av ett högre flickläroverk i Norrköping komme att föranleda ett successivt nedläggande av den kom-

munala mellanskolan i staden, och instämde i skolöverstyrelsens förslag angående villkoren för lärares överflyttning från under avveckling stadd kommunal mellanskola till statligt högre flicklläroverk. Härjämte föreslog departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen besluta, att statsbidrag till kommunal mellanskola i stad, där högre allmänt läroverk för flickor inrättas, måtte, därest mellanskolan till följd av flicklläroverks inrättande successivt nedlades, utan hinder av bestämmelserna i § 15 mom. 2 av kungl. kungörelsen den 19 november 1918 (nr 927) utgå enligt de i samma kungl. kungörelse stadgade grunder, dock att i § 16 första stycket avsett statsbidrag skulle utgå med 2,800 kronor för varje årsklass eller avdelning av årsklass.

Av den här ovan lämnade redogörelsen framgår alltså, att i 1929 års proposition nr 86 Kungl. Maj:t i stort sett behjärtat de av Norrköpings stadsfullmäktige uttalade önskemålen beträffande formerna och villkoren för inrättande av statligt högre flicklläroverk samt genom förslaget, att statsbidrag skulle kunna utgå till kommunal mellanskola med mindre antal klasser än fyra, givit möjlighet till kommunala mellanskolans eventuella nedläggande.

Kungl. Maj:ts proposition blev emellertid av riksdagen avslagen, och frågan om inrättande av nya statliga högre flicklläroverk hänskjuten till förnyad utredning av 1927 års skolsakkunniga.

Statsutskottet anförde i sin motivering för avslag å Kungl. Maj:ts proposition bland annat, att behovet av dylika högre statliga flicklläroverk icke vore till fullo utrett samt att den lokala organisationen av skolväsendet i övrigt icke syntes böra i väsentlig grad rubbas, om dess bibehållande i oförändrad form vore önskvärt med hänsyn till föreliggande behov. Vad särskilt Norrköping angår gjorde statsutskottet följande uttalande, som återfinnes å sid. 9 av utskottets utlåtande nr 111/1929:

»Norrköpings stadsfullmäktige hava såsom ett särskilt önskemål framfört, att det högre allmänna läroverket för flickor måtte upprättas genom ombildning av den kommunala mellanskolan i staden. Här skulle följaktligen en kommunal mellanskola, som är avsedd för både gossar och flickor, omvandlas till en rent statlig läroanstalt för enbart flickor. Utskottet, som anser en dylik utvecklingsgång mindre önskvärd, finner sig icke övertygat om att beträffande Norrköping sådana särskilda förhållanden äro rådande, att ombildningen fördenskull borde tillstyrkas. I de uppgifter, som lämnats till stöd för framställningen i denna del, gives så till exempel redogörelse för elevantalet endast under höstterminen 1928. Utskottet anser att en mera allsidig och belysande utredning är erforderlig, innan riksdagen tager slutlig ståndpunkt till denna fråga.»

Av det anförda framgår, att riksdagen icke bestämt uttalat sig mot den anordningen att ombilda Norrköpings kommunala mellanskola till ett statligt högre flicklläroverk; riksdagen ville blott ha en mera allsidig och belysande utredning, innan den toge slutlig ställning till frågan.

Denna utredning har som bekant verkställts av 1927 års skolsakkunniga. Beträffande de från Norrköping enhälligt uttalade kraven angående kommunala mellanskolans eventuella nedläggande hava de sakkunniga ställt sig förstående till den ståndpunkt, som skolöverstyrelsen och Kungl. Maj:t intogo vid 1929 års riksdag. Mot de sakkunnigas åsikt, att de lokala förhållandena icke för närvarande motivera inrättandet av ett fullständigt statligt högre flickläroverk i Norrköping utan att flickorna på gymnasiestadiet borde tills vidare och som ett provisorium hänvisas till stadens gosläroverk, som sålunda skulle ifråga om gymnasiet ombildas till samläroverk, torde icke vara annat att anmärka, än att denna möjlighet torde vara mera begränsad än vad de sakkunniga rent statistiskt räknat med. Lokalutrymmet i högre allmänna läroverket är nämligen så tillvida knappt, att åtskilliga av de för gymnasiet disponibla lokalerna äro så små, att de blott rymma omkring 16—20 elever, varför det av de sakkunniga angivna elevantalet i gymnasiet av 225 icke kan i praktiken tillämpas utan ytterligare tillbyggnad av läroverket.

De sakkunniga ha emellertid ansett, att de icke för det närvarande kunna tillstyrka inrättandet av ett fullständigt högre flickläroverk i Norrköping, men däremot uttalat sig för, att Norrköping borde erhålla en flickrealskola med förenad femårig och fyraårig linje.

De sakkunnigas motivering för flickrealskolas inrättande synes oss vara synnerligen välgrundad. Sålunda anföres i motiveringen å sid. 32, 33 i »Utredning rörande allmänna läroverk för flickor m. m., verkställd av 1927 års skolsakkunniga» (avgivet den 30 november 1929):

»I Norrköping är visserligen nu sörjt för realskoleutbildning för flickor genom den kommunala mellanskolan i staden, som jämväl har berett det högre allmänna läroverkets realskola en viss avlastning, men det synes innebära en orättvisa mot Norrköping, om i detta fall staden nödgades vidkännas utbildningskostnader, som eljest under jämförliga förhållanden åvila staten, i synnerhet om staden, såsom de sakkunniga här nedan förorda, dessutom skulle bekosta upprättandet och uppehållandet av en kommunal flickskola. Även i Norrköping synes därför böra upprättas en flickrealskola, som tills vidare torde kunna organiseras som enkellinjig med dubbel anknytning till folkskolan (se sid. 22). Härigenom tillgodosåges på billigaste sätt det av stadsfullmäktige i Norrköping i beslut den 14 juni 1928 angående åtagande av föreskrivna villkor för upprättande i staden av ett högre flickläroverk uttalade önskemålet, att 'flickläroverket må ansluta icke endast till folkskolans sjätte klass utan jämväl vid behov av parallella linjer till dess fjärde klass och realskolan sålunda omfatta såväl en fyraårig som en femårig kurs'. Därest det högre allmänna läroverket skulle komma att svälla ut mer än skäligt, skulle den nya flickrealskolan kunna ombildas till samrealskola. En dylik utveckling synes så mycket mera sannolik, som inrättandet av en flickrealskola i Norrköping antagligen skulle få till följd den kommunala mellanskolans upphörande och därigenom en ökad tillströmning till läroverkets realskola, som skulle komma läroverket att stiga över vad som här ansetts önskvärt.»

Skolöverstyrelsen, som yttrat sig över de sakkunnigas förslag, har beträffande Norrköping intagit en helt annan ståndpunkt än den gjorde år 1928 samt till och med avstyrkt 1927 års skolsakkunnigas förslag, att i Norrköping skulle inrättas en flickrealskola. Däremot har skolöverstyrelsen biträtt de sakkunnigas förslag, att gymnasiet vid högre allmänna läroverket i Norrköping skulle öppnas även för flickor.

Skälen för skolöverstyrelsens förändrade ståndpunkt utvecklas sålunda: dels syntes det vara att befara, att inrättandet av en realskola för flickor, innan möjlighet till billig flickskoleutbildning öppnas, vore ägnat att locka ett alltför stort antal flickor in på den billigare statliga utbildningsvägen och dels bleve en enkellinjig realskola med nödvändighet en tämligen liten institution, vars driftkostnader skulle komma att ställa sig proportionsvis höga. Överstyrelsen fann det därför vara klokt att tillsvidare iakttaga en viss varsamhet och icke omedelbart besluta inrättandet av flickrealskolor i hela den utsträckning, som av de sakkunniga föreslagits, om detta icke kunde anses oundgängligen nödvändigt. Skolöverstyrelsen ifrågasätter därför uppskov beträffande bland annat Norrköping.

Av Kungl. Maj:ts proposition nr 119 till innevarande års riksdag framgår nu, att departementschefen beträffande Norrköping icke blott ställer sig på skolöverstyrelsens uppskovslinje utan ävenledes tar avstånd från 1927 års skolsakkunnigas av överstyrelsen förordade förslag om öppnandet av gymnasiet vid Norrköpings högre allmänna läroverk även för flickor genom dess omvandling till samgymnasium.

Den kungl. propositionen har givetvis, efter vad i ärendet tidigare förekommit, väckt besvikelse i Norrköping, och man kan icke undanhålla den bestämda uppfattningen, att Norrköpings stad blivit på ett anmärkningsvärt sätt åsidosatt i jämförelse med andra städer, vilka antingen redan fått — vi tänka då i första hand på Göteborg, Malmö och Hälsingborg — eller ock enligt kungl. propositionen föreslås få — Örebro, Linköping och Borås — frågan om den högre statliga flickskoleutbildningen helt eller delvis ordnad. Att rikets fjärde stad, som städse visat ett varmt intresse för skolväsendet på skilda områden, skall av staten behandlas på annat sätt än andra, jämförliga eller mindre, städer förstå vi icke skälet till, och det är i varje fall oförenligt med billighet och rättvisa. Den känslan har också utbrett sig i Norrköping, att stadens berättigade intressen förbisetts i skolfrågan. Vad kan då vara anledningen till att departementschefen lämnat Norrköpings stads synpunkter helt obeaktade i årets proposition och fullständigt frångått sin i 1929 års proposition uttalade mening beträffande lösningen av Norrköpings flickläroverksfråga? Uppenbarligen är det förändrad ställning till den kommunala mellanskolan i staden.

Det bör då erinras om, att anledningarna till att Norrköpings stad år 1921 inrättade en kommunal mellanskola var den, att stadsfullmäktige ansågo det vara en trängande åtgärd av social rättvisa att i avvaktan på statens åt-

gärder bereda dels åt flickor möjlighet att här avlägga realskoleexamen, dels åt gossar samma möjlighet, även om de icke kunnat redan från folkskolans 3:e klass övergå till allmänna läroverket. Stadsfullmäktiges beslut avsåg emellertid en rent provisorisk lösning av denna fråga i avvaktan på bottenskoleprincipens genomförande och därmed förknippad omorganisation av skolväsendet. 1927 års skolsakkunniga ha beträffande förhållandena i Norrköping uttalat, »att inrättandet av en kommunal mellanskola i Norrköping har jämväl berett högre allmänna läroverkets realskola en viss avlastning». För denna kommunala mellanskola har staden tiden 1920—1929 anslagit ett sammanlagt belopp av ej mindre än 462,000 kronor. Under sådana förhållanden borde Norrköping ha goda skäl för sitt yrkande, att staten i likhet med vad som skett på åtskilliga andra orter i större utsträckning övertager kostnaderna för flickornas utbildning fram till real- och studentexamen. Några principiella betänkligheter mot en sådan lösning borde heller icke förefinnas, enär en dylik ombildning av kommunala mellanskolor till statliga läroanstalter genom 1927 års skolreform flerstädes skett. Konsekvenserna för staten kunna ej verka avskräckande av det skälet, att Norrköpingsförhållandena icke torde äga motsvarighet i något annat samhälle. Malmö och Göteborg ha ju redan erhållit fullständiga statliga flickläroverk, och Stockholm med sin starka folkökning torde ha användning för de mest skiftande skolformer. Det förhållandet att Hälsingborg, som till invånareantalet är något mindre än Norrköping, redan erhållit ett statligt högre flickläroverk och att Örebro, som är väsentligt mindre än Norrköping, nu föreslås erhålla en liknande läroanstalt, oaktat dessa städer icke tidigare vidtagit några åtgärder för flickornas utbildning fram till realskoleexamen, synes oss utgöra ytterligare belägg för, att Norrköpings stad icke blir rättvist behandlad, i händelse av ett bifall till den kungl. propositionen. Det förhållandet, att Norrköpings stad iklätt sig utgifter på ej mindre än 462,000 kronor för sin kommunala mellanskola, skulle sålunda leda till den fullkomligt orimliga konsekvensen, att staten skulle visa Norrköpings stad mindre tillmötesgående än de städer, som icke underkastat sig dylika utgifter.

Det allra viktigaste skälet för ett bifall till 1927 års skolsakkunnigas förslag om inrättandet av en flickrealskola i Norrköping är emellertid av ekonomisk-praktisk natur. Genom 1927 års skolbeslut inrättades vid Norrköpings högre allmänna läroverk en 4-årig realskola för gossar, varigenom staden erhöll en parallellskola till kommunala mellanskolans gossavdelning. Det har redan visat sig, att det i Norrköping icke finnes behov av två sådana parallellskolor. År 1928 intogos i högre allmänna läroverkets 4-åriga realskola 22 gossar och i kommunala mellanskolan 6. Anledningen till det ringa elevantalet i kommunala mellanskolan år 1928 var den, att styrelsen för skolan i avvaktan på Kungl. Maj:ts beslut angående ansökan om befrielse från skyldigheten att i skolan intaga gossar beslutade att icke på våren anordna inträdesprövning för gossar, varigenom gossarna i stor ut-

sträckning sökte inträde vid högre allmänna läroverkets 4-åriga realskola. Innevarande läsår blevo förhållandena annorlunda, enär en dylik befrielse icke medgavs. I högre allmänna läroverkets realskola intogos av 19 inträdessökande 12 och i kommunala mellanskolan 23 av 29 inträdessökande. Då enligt bestämmelserna 35 elever kunna intagas såväl i en klass i kommunal mellanskola som i läroverkets 4-åriga realskola, inses lätt, att för närvarande en väsentlig överorganisation i detta avseende förefinnes i Norrköping och att synnerligen starka skäl tala för det antagandet, att högre allmänna läroverkets 4-åriga realskola för närvarande fullt täcker behovet för gossarnas utbildning till realskoleexamen i anknytning till folkskolans 6:e klass. Det är givetvis ett ekonomiskt intresse för såväl staten som staden — och i detta fall synas statens och kommunens intressen sammanfalla — att skolväsendet i ekonomiskt avseende ej medför onödiga kostnader, vilket beträffande dessa båda 4-åriga gosskolor uppenbarligen är fallet.

Med ännu större styrka framgår det, att *en* 4-årig realskola tillgodoser behovet i Norrköping, om man tar del av statistiken över intagna och utexaminerade gossar vid Norrköpings kommunala mellanskola under de gångna åren samt under åren 1928—1929 intagna elever i högre allmänna läroverkets 4-åriga realskola. Frekvensen framgår av följande tabell:

År	Gossar			
	Inträdessökande	Godkända	Intagna	Avlagd realskoleexamen
1921	53	48	32	10
1922	45	31	31	2
1923	50	32	32	17
1924	45	31	31	15
1925	41	32	32	14
1926	38	30	30	15
1927	41	33	33	11
1928	6[1])	6[1])	6[2])	13
1929	29	23	23	17

[1]) Det ringa antalet beroende på förut angivet förhållande.
[2]) I läroverkets 4-åriga realskola 22 intagna 1928 och 12 år 1929.

Av denna statistik framgår, att under de nio sistförflutna åren i medeltal årligen intagits i kommunala mellanskolan och läroverkets 1928 inrättade 4-åriga realskola 31,5 elever, en siffra, som klart visar, att *en* realskola av denna typ är tillräcklig i Norrköping. Detta framgår ännu tydligare, om man uträknar medeltalet av de gossar, som under kommunala mellanskolans 9-åriga tillvaro avlagt realskoleexamen. Man kommer då till det låga medeltalet av 12,67 gossar per år. Att detta tal kommer att bli nämn-

värt högre, om staten driver en 4-årig realskola parallellt med kommunala mellanskolans gossavdelning, torde vara föga sannolikt, varför man torde vara berättigad fastslå, att dessa examinander bli staten oerhört dyra. Genom att hänvisa samtliga gossar till statens 4-åriga realskola, som är tillräckligt för det närvarande behovet, gör sålunda staten en avsevärd besparing.

Vad flickorna i kommunala mellanskolan angår, hava under perioden 1921—1929 intagits i medeltal 32 elever och utexaminerats i medeltal 19, siffror som svara emot det antal, som för närvarande bör kunna rymmas i en flickrealskola av den föreslagna typen.

Det torde sålunda av denna utredning framgå, att vad Norrköpings stad och staten för närvarande äro bäst betjänta utav i Norrköping, är en flickrealskola samt öppnande härigenom av möjlighet till kommunala mellanskolans avveckling. Härvid bör självfallet beaktas frågan rörande överflyttning av lärare från en under avveckling stadd kommunal mellanskola till flickrealskola, allt i enlighet med det yrkande, som departementschefen framförde i 1929 års proposition nr 86 sid. 17, 2—4 styckena.

Det av riksdagen år 1929 uttalade önskemålet om en allsidigare utredning, innan beslut fattades beträffande Norrköping i förevarande hänseende, har ju verkställts av 1927 års skolsakkunniga, vilka från andra utgångspunkter kommit till samma resultat som undertecknade motionärer. Att den föreslagna lösningen alldeles särskilt är välmotiverad ur ekonomiska synpunkter, framgår tydligt nog även av följande sifferuppgifter.

Staten betalar årligen som bidrag till uppehållande av Norrköpings kommunala mellanskola cirka 35,000 kronor. En flickrealskola av den av 1927 års skolsakkunniga för Norrköping föreslagna typen kostar enligt samma sakkunnigas beräkningar 32,000 kronor. Staten kan sålunda tillmötesgå Norrköpings stads enhälligt uttalade önskemål utan några som helst ökade utgifter — för närvarande till och med en utgiftsminskning av 3,000 kronor — varför ett uppskov icke heller ur ekonomisk synpunkt kan anses försvarligt. Att staten samtidigt lättar Norrköpings stads utgifter för skolväsendet synes oss vara en anledning till tillfredsställelse, detta så mycket mer som skolorganisationen i Norrköping genom den föreslagna lösningen av skolfrågan icke försämras utan tvärtom ger Norrköping samma möjligheter som åtskilliga andra städer, vilka redan varit eller av Kungl. Maj:t föreslagits bliva föremål för statens åtgärd i detta avseende. De billighetsskäl, som departementschefen i likhet med de sakkunniga anser tala för att en skola kommer till stånd även i Norrköping liksom redan skett i de tre större städerna Stockholm, Göteborg och Malmö, i vilka städer även kommunal mellanskola finnes, samt i Hälsingborg, som till innevånareantalet kommer efter Norrköping, kunde då bli en för Norrköping betydelsefull realitet i motsats till det rent negativa slutyrkande beträffande rikets 4:e stad, vartill departementschefen kommit.

Av det anförda torde framgå, att vi ej anse ett uppskov för Norrköping på något sätt nödvändigt eller rättvist och att ett uppskov icke torde lämna säkrare direktiv för skolfrågans lösning än redan nu förefinnes. Någon fara för en ökad tillströmning av flickor till den s. k. lärda banan, vilken fara riksdagen och även skolöverstyrelsen anfört såsom skäl för varsamhet vid ordnandet av den fortsatta utbildningen för flickor, finnes icke i större omfattning i Norrköping än på de orter, som redan erhållit en lösning av flickskolefrågan, snarare tvärtom. Förefintligheten av kommunal mellanskola med möjlighet för flickor att därifrån komma över till högre allmänna läroverket för gossar, en rätt, som redan 1927 års skolreform tillerkänt kommunerna efter ansökan hos Kungl. Maj:t, gör det redan nu möjligt för flickor att gå studievägen, och det finnes ingen anledning antaga, att detta förhållande ifråga om tillströmningen av flickor kommer att undergå någon väsentlig förändring, om staden istället för sin kommunala mellanskola erhåller en flickrealskola. Vad som i propositionen sagts om det mindre önskvärda i att på gymnasiestadiet bedriva samundervisning är för visso ett pedagogiskt spörsmål, som kan vara föremål för delade meningar, men denna fråga kan givetvis icke nu lösas, emedan Norrköping därigenom skulle komma i en mycket ogynnsammare ställning för den närmaste framtiden än t. ex. Linköping och Borås, vilka städers gymnasier i den kungl. propositionen föreslagits anordnade som samgymnasier. Staden hoppas helt naturligt, att anordningen med samgymnasium skall bliva av provisorisk natur i avvaktan på flickrealskolans påbyggande med ett självständigt flickgymnasium. Det synes oss emellertid till dess så sker alldeles nödvändigt, att Norrköpings invånare, vilka kanske i högre grad än många andra städers äro i behov av ekonomisk lättnad för sina studiebegåvade men ofta fattiga flickor, beredas en sådan möjlighet genom att tillsvidare hänvisa flickor till högre allmänna läroverkets gymnasium. Det är även ur rent social synpunkt alldeles särskilt påkallat, att Norrköpings kvinnliga ungdom redan nu erhåller den möjlighet, som 1927 års riksdag så bestämt hävdade.

Vidare tala rent organisatoriska skäl för att Norrköping redan nu erhåller en flickrealskola. Att rikets 4:e stad efter hand torde behöva ett fullständigt flickläroverk är tämligen klart. Vid den tidpunkt kravet på ett självständigt högre statligt flickläroverk kan anses berättigat, är det givetvis lättare att påbygga en redan befintlig realskola för flickor med ett gymnasium än att ombilda en kommunal mellanskola. Man erhåller sålunda genom denna lösning klarare linjer samt en organisation, som utan alltför stora svårigheter kan vidare utbyggas. Stadens storlek berättigar till det antagandet, att utvecklingen nödvändiggör, att staden härvidlag betraktas som en enhet för sig, som tarvar ett bedömande av skolfrågan helt fristående och utan sammanblandning med exempelvis Linköping och Borås. Flickrealskolan lärer vidare genom sin organisation i förhållande till andra skolor vara en för flickor åtminstone likvärdig skolform med kommunala

mellanskolan, och det synes icke finnas någon rimlig anledning, att flickorna i Norrköping skola behöva gå en annan väg fram till studentexamen än den riksdagen ansett lämplig och önskvärd i andra städer.

Slutligen vilja vi framhålla, att det för Norrköpings vidkommande är synnerligen angeläget att redan vid årets riksdag få skolfrågan ordnad även av den anledningen, att staden nu står i begrepp att ordna lokalfrågan för sina skolor, en lösning, som kommer att avsevärt försvåras, om frågan angående inrättandet av en flickrealskola uppskjutes till en oviss framtid. Därjämte är det önskvärt få frågan löst även därför, att staden på grund av riksdagens år 1927 fattade principbeslut om inrättandet av ett högre statligt flickläroverk i Norrköping icke ansett det lämpligt att med ordinarie innehavare tillsätta vissa tjänster i stadens högre folkskolor. Detta osäkerhetstillstånd bör icke uppehållas längre än som är oundgängligen nödvändigt.

Vad angår det av staden tidigare uttalade önskemålet, att möjlighet bör beredas vid kommunala mellanskolan den 1 juli 1927 anställd ordinarie lärarpersonal att successivt överflyttas till flickläroverket på samma villkor, som fastställts av 1927 års riksdag beträffande lärarpersonalen vid de kommunala mellanskolor, som ombildats till statliga läroanstalter, torde denna fråga vara vida lättare att ordna, då det gäller en flickrealskola med i stort sett samma lärokurser samt, vad lärarna beträffar, samma kompetensvillkor som för anställning i kommunal mellanskola. Skolan har för närvarande 7 ordinarie lärare, därav 4 manliga, av vilka rektor är pensionsmässig, och 3 kvinnliga. Av dessa lärarkrafter ha 5 adjunktskompetens till högre allmänt läroverk, och den 6:e akademisk examen och lång, väl vitsordad tjänstgöring vid skolan. Vi upptaga därför i vårt yrkande i huvudsak det i föregående års kungl. proposition intagna förslaget till bestämmelse för överflyttning av lärare från kommunala mellanskolan till flickrealskolan. Vi ansluta oss vidare helt till det i samma proposition ingående förslaget, att statsbidrag skall kunna utbetalas till kommunal mellanskola med mindre antal klasser än fyra. Därigenom lämnas möjlighet för staden, att därest förhållandena så påfordra avveckla den kommunala mellanskolan.

Av de synpunkter, som ovan framförts, torde framgå, att det är önskvärt och möjligt, att riksdagen redan innevarande år tager ställning till skolfrågan även såvitt angår Norrköping, så att ifrågavarande skolspörsmål där ordnas i överensstämmelse med rättvisa och billighet och att särskilt beaktas att staden i avvaktan på skolfrågans lösning redan beviljat avsevärda belopp för sin kommunala mellanskola och att statens utgifter genom ett bifall till de samstämmiga yrkandena från Norrköping ej ökas.

Vi föreslå nu med anledning av kungl. propositionen nr 119 innevarande år, att riksdagen måtte

1) *dels* besluta att i Norrköping i likhet med vad som föreslagits beträffande Linköping och Borås skall från och med

den tid Kungl. Maj:t bestämmer upprättas en realskola för flickor med anknytning, på sätt i kungl. propositionen nr 119 angivits, till folkskolans såväl fjärde som sjätte klass, under villkor att Norrköpings kommun åtager sig att tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler och möbelutrustning ävensom bostad eller hyresersättning åt rektor;

2) *dels* besluta att gymnasiet vid det högre allmänna läroverket i Norrköping skall från och med höstterminen 1930 provisoriskt ordnas som samgymnasium, under villkor att Norrköpings stad åtager sig tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler ävensom bostad eller hyresersättning åt rektor;

3) *dels* medgiva, att ordinarie ämneslärare vid kommunala mellanskolan i Norrköping må, i den mån på grund av flickrealskolas inrättande den kommunala mellanskolan nedlägges eller till sin omfattning begränsas, kunna efter Kungl. Maj:ts beprövande i varje särskilt fall i största möjliga utsträckning överflyttas såsom ordinarie ämneslärare till flickrealskolan, därvid de grunder i avseende å avlöningsförmåner och pensionsrätt må äga tillämpning, som av 1927 års riksdag blivit fastställda i fråga om överflyttning till statsläroverk av de den 1 juli 1927 anställda ordinarie ämneslärarna vid kommunal mellanskola, som ombildas till allmänt läroverk, eller under punkten 5:o i Kungl. Maj:ts proposition nr 86/1929 föreslås i liknande hänseende;

4) *dels* medgiva, att statsbidrag till kommunala mellanskolan må, därest mellanskolan till följd av flickrealskolans inrättande successivt nedlägges, utan hinder av bestämmelserna i § 15 mom. 2 av kungörelsen den 19 november 1918 (nr 927), utgå enligt de i samma kungörelse stadgade grunder, dock att i § 16 första stycket avsett statsbidrag skall utgå med 2,800 kronor för varje årsklass eller avdelning av årsklass;

5) *dels* medgiva, att, därest kommunala mellanskolan till följd av flickrealskolas inrättande successivt nedlägges och därest förordnandet för rektor vid den kommunala mellanskolan upphör under tiden för mellanskolans avveckling, arvode åt den ordinarie ämneslärare vid mellanskolan, vilken förordnas till rektor under återstående avvecklingstid, må bestämmas till det i förhållande till nuvarande rektorsarvode reducerade belopp, som Kungl. Maj:t prövar skäligt;

6) *dels* besluta att, därest riksdagen lämnar sitt bifall helt eller delvis till vad här ovan föreslagits att träda i tillämpning redan under budgetåret 1930/1931, anvisa härför nödiga medel.

Stockholm den 18 mars 1930.

G. A. Björkman. *David Pettersson.* *S. P. Hollertz.*
Sven Olsson. *Martin Skoglund.* *Ivar Anderson.*